

שיחת היועצות עם פרופ' יורם עשת בנושא למידה מקוונת בימי קורונה 26.4.20

השיח יתמקד בהזדמנויות אתגרים ובקשיים שאנו מתמודדים עמם בשימוש בלמידה והוראה בסביבות מקוונות.

הלמידה המקוונת היא הזדמנות. היא מאפשרת הוראה של קבוצות גדולות ללא תלות בגיאוגרפיה, מאפשרת אחסון של תכני הלימוד כך שניתן לחזור אליהם אח"כ. החיסרון של האחסון הוא שברגע שהדברים מוקלטים וזמינים ללומד לאחר סיום השיעור, הוא פחות נוטה לסכם, ומכאן שגם נוטים יותר לאבד קשב ולהבין. מחקרים רבים מראים את **הקשר בין סיכום שנעשה תוך כדי למידה לבין הבנה**. הסיכום מייצר עיבוד ראשוני של הידע – רכישה ראשונה של בעלות על הידע. כלומר, הסכנה היא שהלומדים יהפכו לפסיביים.

באוניברסיטה הפתוחה גילו שהעברת הקורסים למתכונת מקוונת יצרה השתתפות מאד נמוכה, אין אינטראקציה מספיק טובה בין המורים לתלמידים ורואים זאת אחר כך בתוצאות הבחינות.

מפגש מקוון בדרך כלל נפתח בבעיות טכניות והשליטה בטכנולוגיה היא סוגיה מרכזית בעיקר אצל האנשים היותר מבוגרים טפחות מנוסים. הצורך להפעיל בו זמנית אלמנטים שונים של הטכנולוגיה עלולה להסיט את תשומת ליבו של המרצה מהעיקר.

בלמידה מקוונת יש **עומס קוגניטיבי** הנובע מהצורך לפצל את הקשב בין משימות שונות, יש מיעוט **ברמזים חברתיים**. באינטראקציה מקוונת לחלק מהאנשים יש קושי להישקף. פרופ' יאיר עמיחי המבורגר מצא במחקריו שדווקא עבור אנשים מוחצנים החשיפה בפלטפורמות המקוונות קשה יותר. לעומת זאת, **עבור אנשים מופנמים זו עשויה להיות הזדמנות**. כך, ההיררכיה החברתית בפלטפורמה עשויה להתהפך. תהליכים שיתופיים מושפעים מאד ממאפיינים אישיותיים. המחקר הרלוונטי בהקשר זה הוא המחקר על צוותי עבודה – למשל היכולת להתערב ולהשפיע שונה לחלוטין בקרב אנשים שונים. עבור אנשים שמתקשים לעבוד בצוות, המפגש המקוון שבו יש מיעוט רמזים חברתיים, עשוי לגרום להם לסגת לחלוטין. לשיתופיות בצוות שמתנהל אונליין יש דינאמיקה של מאבק, אלא אם כן יש מישהו שמנהל את השיחה ונותן רשות דיבור למשתתפים. אבל זו לא שיחה אלא אוסף של היגדים. כדי ליצור **שיחה זורמת ועבודת צוות יש צורך בכללים אתיים** שכולם מודעים אליה ומחויבים אליה. בתוך זה מצויה **בדידות של המורה** – אדם שיושב מול קבוצה מקוונת מרגיש לבד לגמרי וקל לו לאבד ריכוז.

בבניה של מערך שיעור מקוון צריך **לשאוף להביא את המדיה קרוב ככל האפשר לפנים מול פנים (המיקרופונים והמצלמות פתוחות) כך שתהיה טבעית ויעילה יותר**. נעדיף טכנולוגיה עשירה אם כי זה עלול להיות לרועץ בשל ריבוי גירויים גם יכול ליצור הסחת דעת. ממליץ בהקשר הזה על עקרונות הלמידה של מאיר (לימור לייבוויץ הנגישה אותם היטב כאן: <http://limorleibovitzvisual.blogspot.com/2014/11/blog-post.html>). **שיעור צריך להיות יעיל ורזה והשימוש בטכנולוגיה צריך להיות עשיר אך ורק כאשר הוא תומך במטרות הלמידה**. ישנם מקומות שבהם הטכנולוגיה עולה על כל מה שאפשרי בפנים מול פנים, למשל היכולת להשתמש במציאות רבודה וזה הסייג בעניין של העדפת אינטראקציה אישית על פני מקוונת. בכל מקרה הפדגוגיה בשום פנים לא יכולה להיות זהה במקרה של הוראה בכיתה להוראה מקוונת ונדרשת השקעה רבה כדי לבנות אותה. כאן נשאלת השאלה האם בתום הקורונה מערכת החינוך תאמץ את הלמידה המקוונת או תחזור למסורתית.

קווים מנחים נוספים להוראה מקוונת: בהירות, פשטות, פונטים גדולים. ההוראה צריכה להיות בנויה ממקטעים קצרים, עשר דקות ואז משימה – למשל נכנסים לחדר אחר בקבוצות ומבצעים משימה שאחריה חוזרים לשיחה. במקום יחידת לימוד של 45 דקות בונים יחידות קטנות מודולריות של 10 דקות מאד אינפורמטיביות שלאחריהם עובדים על בעיה שנגזרת מתוך היחידה שנלמדה. **אתיקה מוסכמת של התנהלות ברשת חייבת להיות ברורה כיוון שאחרת אי הבהירות לא תאפשר לנהל שיעור**.

אחד הפתרונות לגביי הנושא של הערכה של **למידה מקוונת היא לייצר מטלות או מבחנים קטנים (quiz) שייקראו יחידות הערכה בסוף כל מקטע קטן** שיאפשר לדעת האם התלמיד הבין ומסוגל להשתמש בידע שנרכש.

הצעות והערות של המשתתפים:

1. פתרון לצורך לשתף במסך וגם לראות את כל המשתתפים נמצאה בשימוש בשני מסכים על ידי המורים.
2. בשל השונות במאפייני המשתתפים וההשפעות של מאפיינים על צורות ההשתתפות, למדריך או למנחה יש תפקיד חשוב. עליו להיות מודע ולכוון את ההשתתפות.
3. העברת מפגש ב co יכול להיות פתרון לצורך לשלוט גם בניהול הלמידה, גם בניהול הטכנולוגיה וגם בתהליכים הרגשיים חברתיים שמתרחשים. תהליכים כאלו מתרחשים כיום בקרב גננות ובעבודה משולבת של מורה ותומך הוראה בתיכון הווירטואלי. אפשרות נוספת היא למנות תלמיד לקחת אחריות על החלק הטכנולוגי. כיוון זה מתחבר להצעה של פרופ' יואב שוהם על חיבור של תומכי הוראה בעלי ידע פדגוגי או טכנולוגי שנמצאים בבידוד לתמיכה בהוראה המקוונת.
4. יש אפשרות בזום לחלק את הכיתה לקבוצות, ולתת משימות, והמורה מצטרפת בכל פעם להקניה/שיח באחת הקבוצות.
5. חשוב להתחיל לחשוב על למידה היברידית המשלבת בעיקר למידה פנים אל פנים עם חלק מסוים קטן יחסית של למידה מקוונת.
6. שאלת השיעור האפקטיבי אינה ייחודית לשיעור המקוון. קיים דמיון באתגר מתן המענה לשאלה הזו בשתי המסגרות וצריך לחשוב על כך.
7. במערכת החינוך חסרה התייחסות להזדמנות שהלמידה מרחוק יכולה לייצר. למשל בהקשר של הוראה מותאמת אישית, חשוב יהיה לחדד את הערך המוסף הפוטנציאלי.
8. צריך להבחין בין הוראה ולמידה של קבוצה חד פעמית לעומת מתמשכת. החוויה עבור המורה היא אחרת.
9. נמצאים בסיטואציה של שני ערוצים שנמצאים במקביל: שגרה מול ימי קורונה. האתגר הגדול הוא לראות כיצד קפיצת המדרגה תוכל לבוא לידי ביטוי בימי שגרה. למשל, כמות השעות שמורה מלמד, כמות השעות שתלמידים לומדים בבית הספר או בבית ונדע ללמוד מה נכון לעשות בדיגיטאלי ומה לא. כל עוד נשאר בשני ערוצים לא נצליח להתקדם. האתגר הגדול הוא לא להישאר בשני ערוצים אלא ליצור סינרגיה ביניהם.